

Vyjádření prezidenta republiky při pietním aktu u pamětní desky gen. Eliáše

19.6.2024 - Petr Pavel | Správa Pražského hradu

Vážený pane předsedo Senátu, paní senátorky, páni senátoři, dámy a pánové,

jsem rád, že se mohu připojit k připomínce armádního generála Aloise Eliáše, protože on představuje takový učebnicový příklad, na kterém bychom si mohli demonstrovat, jak proměnlivý je pohled na osobnosti v dějinách. Když nastoupil tehdy do Rakousko-uherské armády, byl povolán a krátce na to přeběhl na stranu carského Ruska. Z pohledu tehdejšího práva i pohledu mnoha lidí v zemi, ve které jsme žili, byl vlastně zrádcem. Byl přeběhlíkem, který zradil svoji zemi a přeběhl na stranu impéria, které v podstatě nebylo o mnoho lepší než na naše vlastní monarchie. Potom se přidal k legiím. Bojoval nejenom v Rusku, ale i ve Francii, potom především ve Francii. Po první světové válce absolvoval školu ve Francii, zastával mnoho důležitých funkcí na generálním štábu.

V době, kdy ho generál Moravec varoval před tím, že hrozí obsazení Československa, tak mu nevěřil, protože měl naději v to, že Mnichovské dohody budou platit a rozhodl se zůstat. Opět se můžeme zamyslet nad tím, je-li větším hrdinstvím zůstat anebo odejít do exilu. Zřejmě to asi vždycky záleží na konkrétní situaci, konkrétním člověku, protože třeba právě v případě generála Moravce, pokud by zůstal, tak by tím svojí zemi asi prospěl mnohem méně, než když odešel spolu se zpravodajskou skupinou a množstvím dokumentů, které byly nejenom cenné pro domácí odboj, ale i pro spojence. Stejně tak, když potom vykonával funkci předsedy druhé protektorátní vlády, tak byl často i exilovou vládou někdy obviňován z toho, že je příliš vstřícný k německé okupační vládě, a naopak zase někteří mu vyčítali, že by měl být aktivnější, pokud jde o odboj.

On se zapojoval v rámci možností, které jako premiér měl. Samozřejmě se nemohl angažovat příliš, protože byl pod příliš velkým drobnohledem, ale jeho angažmá je naprosto nezpochybnitelné. Přesto byl po válce po roce čtyřicet osm označen za kolaboranta. Mnozí mu tuto nálepku přisuzovali poměrně dlouho. Vlastně až dnes, když se na to díváme zpětně, tak jeho postavu hodnotíme téměř jednoznačně kladně, protože vidíme, že to co dělal, bylo správné. Správné i z pohledu dnešního vyhodnocení historie. Ale ne vždycky je tomu tak v době, kdy historie vzniká.

Alois Eliáš dělal to, co v té době sice bylo riskantní, protože nemohl vědět, jak se na to bude historie dívat, ale dělal to prostě proto, že mu to prikazoval jeho morální imperativ, že byl přesvědčen, že to je tak správně. To, jestli to tak bude nebo nebude správně, musel ukázat až čas. Já si myslím, že právě ten jeho životní příběh je tak bohatý, že bychom se na něj mohli občas podívat. Dát si ho do kontrastu s tím, co prožíváme dnes, kdy si taky často nejsme jistí, jestli rozhodnutí, která děláme, budou historií hodnocena jako odvážná nebo naopak zbabělá. Jestli budeme mít pravdu nebo ne v tom, jak hodnotíme současný svět. Ale když se podíváme na raritu, tak to, co z toho vyplývá zcela jednoznačně je, že poučením pro nás by mělo být, že zlu ani agresi se ustupovat nemá, ať už přichází odkudkoliv. V případě, že se mu začne ustupovat, tak to většinou končí špatně.

Těch příkladů v historii je celá řada. Já bych nechtěl tady dělat nějakou přímou historickou paralelu mezi nacistickým Německem a současným Ruskem, ale v mnoha ohledech se současné Rusko chová stejně, jak kdysi rozpínavé nacistické Německo. Pro nás by to mohlo být varování, že bychom měli za každou cenu hájit ty svobody, které naše země dostala po roce 1918 a potom znovu po roce 1989. Neustupovat těm, kteří to chtěli vidět jinak a zároveň, abychom byli vždycky otevření. Dívat se na příklady i z historie, protože ne všechno vždycky bylo černé a bílé, viděli jsme v řadě případů

historických událostí a osobností celou škálu odstínů a měli bychom je vyhodnocovat ani ne tak podle toho, co ten konkrétní člověk v tu dobu udělal nebo řekl, ale jak se v dlouhodobém horizontu ten jeho postoj projevil.

Děkuju za pozornost.

<https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/verejna-vystoupeni-a-rozhovory/vyjadreni-prezidenta-republiky-pri-pietnim-aktu-u-pametni-desky-gen.-eliase-17953>